

Դատ անգամ ան բանն որ աչքով տեսեր ու խաբուեր ենք, ձեռքով շօշափելով՝ անոր ճշմարտութիւնը կը ստուգենք. և զարմանալու բանը աս է որ կուրեր կը գտնուին որ մատուրներուն շօշափելովը ոչ միայն նիւթին ինչ բան ըլլալը կ'իմանան, այլ նաեւ անոր գոյնն ալ, որ տեսութե միայն պիտի իմացուէր: Դժգոյս կան զգայարանքին գործարանը մարմնոյն վրայի մորթն է, որ զարմանալի մանրութե ջղերով հիւսուած է՝ բարակ կտաւի պէս. մորթին երեսը երկայն բարակ գծերով լեցուն է. և որովհետեւ աս ջղային գծերը աւելի մարդուս մատուրներուն վրայ շատ են, անոր համար մատուրները աւելի զգայուն կ'ըլլան քան մարդուս մէկալ անդամները: Աստի միայն մարդուս ձեռքը գլխաւոր գործարան ու սքանչելի գործիք մըն է, որ ամէն արհեստի ու ամէն բանի յարմարութիւն ունի կատարեալ կերպով. որովհետեւ մէկալ ամէն կենդանիները կամ ամենեւին ձեռք չունին, և կամ ձեռքի նման ունեցածնին ալ աւելի ոտք կ'ըսուի՝ քան թէ ձեռք: Այնպէս որ աչքով միայն կապիկը մարդուս նման ձեռք ունի, բայց անով ինքը քանի մը դիւրին բաներ հազիւ կըրնայ ընել. իսկ մարդկանց ձեռագործները անթիւ ու անհամար են: Օր մանալի են մարդուս ձեռքին ունեցած այսչափ յօդուածներն ու խաղերը, որ ինչպէս ջղերով իրարու հետ կապիկը պուած ու անանկ միացած են՝ որ մարդ ու զածին պէս կրնայ աս յօդուածներն ու խաղերը շարժել. զարմանալի է նոյնպէս ասոնց ունեցած ոյժն ու ամրութիւնը, որոնցմով մարդիկ երկայն ատեն կրնան աշխատիլ քանի մը վրայ: Մարդուս ձեռքին մաշկը թոյլ է, որով կրնայ մարդ ձեռքերը ուղած ատենը բանալ ու գոցել, ու մատուրներուն ներսի կողմը մնոտ ու փափուկ է. իսկ ծայրի

ըղունգները ամրութիւն ու միանգամայն տեսք կուտան մարդուս մատուրներուն:

Ասերը մարդուս մարմնոյն զօրաւոր տեղերէն մէկն է, որով մարդ կրնայ ուսին վրայ ծանր ծանր բեռներ վերցնել ու տանիլ: Ասերը զանազան շարժմունքներով մարդուս շատ տեսակ զգացմունքները կ'իմացնեն. զոր օրինակ ուրախութեան ատեն տեսակ տեսակ կերպերով կը շարժին թւերը. իսկ տրտմութեան ատեն վար ընկած կախ կը մնան, խնդրուածքի ու աղօթքի ատեն ալ շատ անգամ դէպ 'ի երկինք կը բարձրանան, որով կ'իմացուի թէ մարդուս մի միայն յոյսը լստուծոյ վրայ է:

Ամէն բան մարդուս աղէկ կամ գէշ երեցընողը աչքն է, որ մէկալ ամէն զգայարանքներէն աւելի մարդուս երեսին կենդանութիւն մը կուտայ իրեն վառվռուն շարժուածքովը, և մարդուս ներքին զգացմունքները կարծես թէ մէկ կերպով մը աչքին վրայ գծագրած կը տեսնուին. անանկ որ աչքը մարդուս հոգւոյն հայլին կը սեպուի. վասն զի տեսողական ջղերն ալ անմիջապէս ըղեղին հետ հաղորդակցութիւն ունին, ու աչքը ինչուան որ չտեսնէ թէ ասորո՞քն է թէ անախորժեղի բաները, մարդուս միտքը նոյն զգացմունքները չկրնար ունենալ: Բայց աչքի պէս սքանչելի գործարանին ինչ կերպ կազմուածք ունենալը կ'արժէ որ համառօտ մը զուրցենք ուրիշ անգամ:

Հ. Մ. Տ

ՄԱՐԴՈՒՍ կարծիքը իր ծոցի ժամացուցին նման է. ինչպէս որ իր ժամացոյցը ուրիշներուն ժամացուցին պէս ետեւ կամ առաջ չիտանիր ամէն ատեն, այսպէս ալ կարծիքը ամենուն կարծիքին չարմարջընէր:

ՓՈՓ